

ZULFIYA QUROLBOY QIZI HIKOYALARDAGI AYOLLAR HIS TUYG‘ULARNING O‘XSHASH TOMONLARI

Shabunaliyeva Himoyatxon O‘tkirbek qizi

Farg‘ona davlat universiteti

filologiya o‘zbek tili yo‘nalishi

23-87-guruh talabasi

Annotasiya

Ushbu maqolada adabiyotimizning taniqli adiba Zulfiya Qurolboy qizi hikoyalarida ayollarda shakllangan nafrat tuyg‘usi masalasiga to‘xtalib o‘tiladi. Adiba hikoyalaridagi qahramonlar qiyofasi orqali jamiyatdagi ba’zi ayanchli holatlar tahlil qilingan. Zulfiya Qurolboy qizi hikoyalari o‘zbek adabiyotda yaratilgan asarlar orasida o‘zining qiziqarliligi, ta’sir kuchining yuqoriligi va o‘zida hayot haqiqati aks etganligi bilan ajralib turadi. Yozuvchining inson ongi va dunyosining betakror mahorati e’tirof etilgan.

Kalit so‘zlar: Zulfiya Qurolboy qizi, qahramonlar, nafrat tuyg‘usi, ayol obrazi, o‘xshash tomonlar.

Zulfiya Qurolboy qizi (Zulfiya Yo‘ldosheva) 1966 yil 15 sentyabrda Jizzax viloyatining Jizzax tumanida tug‘ilgan. Jizzax pedagogika institutining o‘zbek filologiyasi fakultetini bitirgan (1990). «Turmush» (2003), «Yovuzlik farishtasi» (2005) kabi kitoblari nashr etilgan. Badiiy adabiyotda har bir ijodkor o‘zining noyob uslubi va yo‘nalishiga ega ba’zi asarlarni tushunish uchun kitobxon ko‘p mehnat qilishi kerak bo‘lsa, boshqalari esa oson va zavqli o‘qiladi. Qozoqboy Yo‘ldoshev o‘zining „Kichik janrdagi katta yutuqlar“ maqolasida Zulfiya Qurolboy qizi asarlari haqida fikr yuritadi. Adiba o‘z asarlarida hayot ma’nosi, umr mazmuni, insonlarning o‘y kechinmalari haqida mulohaza yuritadi. Ijodkor inson obrazini yaratar ekan, tasavvur va badiiy tavsif uchun unga turli tomondan nazar tashlaydi. Adiba ijodida, ayniqsa, ayollar obraziga boshqacha yondashish ko‘zga tashlanadi. Ayollarga xos bo‘lgan sadoqat, muhabbat, nafrat, rashk, makr, ammo jonli va samimiy tarzda tasvirlanadi. Zulfiya Qurolboy qizi ayollardagi

his -tuyg'ularni kitobxonga yetib boradigan tarzda tasvirlab beradi, uning hikoyalaridagi har bir ayol shunchaki o'zgarib qolmasligi, unga qandaydir sabablar borligi ochib beriladi. Bundan tashqari adiba ham hozirgi davrdagi ijodkorlar singari nomsiz qahramonlarda foydalanib, kitobxon dunyosiga kuchli ta'sir ko'rsata oladi, ya'ni nomsiz qahramon o'rnida hamma o'zini qo'yib asarni mutolaa qiladi.

Zamonaviy o'zbek hikoyachiligida inson ruhiyati, ichki ziddiyatlar, qalbiy kechinmalarni badiiy tahlil qilish keng rivoj topgan. Zulfiya Qurolboy qizi ushbu yo'nalishda alohida ijodkor sifatida e'tirof etiladi. Uning hikoyalarida nafaqat voqea, balki inson ruhining mayda qirralari, murakkab psixologik holatlari, ayniqsa nafrat kabi kuchli tuyg'ular chuqur ochib beriladi. "Ikki manzil" va "Muhabbat va nafrat" hikoyalarida nafrat motivi konfliktning asosiy harakatlantiruvchi kuchiga aylanadi. Shaxsiy dard, adolat, iztirob, tanlov va ruhiy jarohatlar nafratning shakllanish manbai sifatida talqin qilinadi. „Ikki manzil“ hikoyasidagi voqea bitta yopiq makonda kechishi, asosiy dramatik kuchning esa dialoglar va psixologik bosim orqali yuzaga chiqishi adabiy jihatdan o'rganiladi. Qiz va erkak obrazlari qarama-qarshi xarakter tiplariga mansub bo'lib, ular o'rtasidagi to'qnashuv shaxsiyat, qo'rquv, ichki qarshilik, manipulyatsiya va irodaviy kurash kabi psixologik jarayonlarni yoritishga xizmat qiladi. Maqolada konfliktning ijtimoiy ildizlari — gender tengsizlik, psixologik tazyiq, shaxsiy erkinlikning cheklanishi va zo'ravonlikning ko'rinmas shakllari ham tahlil etiladi. Asarda zo'ravonning ruhiy qulashi, ayolning esa hayot uchun kurash orqali ichki kuchini namoyon etishi badiiy g'oya sifatida talqin qilinadi. Tadqiqot hikoya matnining psixologik, ijtimoiy va badiiy qatlamlarini kompleks yondashuvda ochib beradi. Bu hikoyada o'z mansabidan foydalanib, yoshi katta kelin va nabiralari bo'lgan erkak yosh bir qizning hayotadagi muammolardan foydalanib, unga uylanmoqchi bo'lgani ochib berilgan. Keltirilgan hikoya ham shunday psixologik dramatismga ega bo'lib, unda bir qarashda sodda ko'ringan, ammo mohiyatiga ko'ra murakkab va og'riqli bo'lgan mavzu — psixologik zo'ravonlik, manipulyatsiya va shaxsiyatning sindirilishi tasvirlanadi. Hikoya qiziqish uyg'otadigan dialoglar, keskin ruhiy holatlar va badiiy konflikt orqali insondagi ikki qirrani — zo'ravonlik va qarshilikni — namoyon etadi. Bu zo'ravonlik qizda nafrat tuyg'usini kuchaytiradi, erkak bilan bo'lgan suhbatda uning nafrat darajasi oshib boradi. Hikoyadagi

erkak qizning hamma muammolarini aytib ,bundan qutilishning birgina yechimi unga tegishga rozili bo'lishini aytadi .Ammo qiz bu narsalar oldida bosh egmaydi,oxiri erkak yopiq xonadan uni o'ldirib chiqishni aytganda, erkakning harakatlari ochiq tajovuzdan ko'ra ko'proq ruhiy tazyiq va manipulyativ strategiyalar bilan yuzaga chiqadi. U qizni pichoq ushlashga va o'ziga qarshi qo'llash ehtimoli bor bo'lgan vaziyatga keltirib qo'yadi, qiz o'zidagi nafrat kuchi bilan bunga tayyor bo'ladi.Erkak qizning ko'zidagi qonli nafratni ko'rib o'zidan ketib yiqiladi. Hikoyaning eng muhim jihati shundaki: erkak jismoniy zarbadan emas, ruhiy tarsakidan yiqiladi.

U qizning nigohida:nafrat,qarshilik,qo'rqmaslik,hayot uchun kurash unsurlarini ko'radi va shu holat uni larzaga soladi.

Adibaning „Muhabbat va nafrat “hikoyasida nafratga aylangan muhabbat haqida fikr yuritiladi. u hikoyada nafratning ildizi ko'proq xiyonat, ayolning qadsizlanishi, erkakning beparvoligi hamda ayol hissiyotining mensilmasligi bilan bog'liq. Asarda muhabbatning qarama-qarshi kuch sifatida nafratga aylanish jarayoni kuchli psixologik tasvirlar orqali beriladi.Hikoyadagi Dildora,Abdulla va Po'lat obrazlari bor.Dildora shaharga o'qish uchun kelib shu yerda qolib ketadi,u Abdulla ismli oilali yigit bilan tanishadi ,unga ko'ngil qo'yadi.Abdullani sevib qolganidan uning xotini bolalari bo'lishiga qaramay u bilan yashay boshlaydi.Natijada Abdulla yashash qiyinlashgan sari Dildoraga bergan va'dalarini unutib ,undan uzoqlasha boshlaydi.Dildora hatto uning uyigacha boradi ,ammo Abdulla uni tanimasligini aytib ,xotini itdan battar haydab solishiga qarab turadi.Dildora uch oylik ijara pulini to'lay olmagan ,shu bilan Abdullaning undan uzoqlashgan vaqtlarda uning hayotida Po'lat ismli yigit paydo bo'ladi.Dildora Abdullaga bo'lgan nafratidan ham Po'latning uylanish taklifini qabul qiladi.Po'lat qizning doimiy orzusi bo'lgan o'z uyi bolishni amalga oshiradi ,unga o'z uyini beradi.Keyinchalik qiz Po'latning o'g'ri ekanini biladi . Hikoyada Dildora va Po'latning bir-biriga bo'lgan samimiy, ammo xavf ichida yashirin sevgisi bilan boshlanadi. Po'latning “o'g'ri” bo'lishi Dildora uchun murakkab tanlovni yuzaga keltiradi. Ayolning “O'g'rini sevib bo'lmaydimi?” degan savoli aslida jamiyat tomonidan qabul qilinmagan muhabbatning faryodidir. “O'g'rida yurak yo'qmi? Bor, jonidan bor...”

Bu joy hikoyaning asosiy mazmuniy tugunini yaratadi: jinoyatga qo‘l urgan odamning ham qalbi, sevgisi, orzusi bo‘lishi mumkin. Ammo hayot unga bu tuyg‘ularni yashash imkonini bermaydi. Po‘lat bilan Dildorani ko‘rib endi Abdulla qizni qaytarib olishni xohlaydi va Po‘latning o‘g‘riligi to‘g‘risida qizga xabar yetkazadi. Abdullaning qayta-qayta kelishi Dildoradagi xavotirni kuchaytiradi. U o‘zini himoyasiz sezadi. Ayolning “pismiqlik... payt poylab yurgandir-da” deya tashvishlanishi — uning ichki sezgi kuchi, ayollik farosatining kuchli ifodasidir. Asarda nafrat — Dildorani “uyg‘otuvchi” kuch sifatida ko‘rinadi. Bu nafrat Abdullaga, Po‘latning hayot tarziga, qo‘rquvga, baxtsiz taqdirga qaratilgan. Ayolning nafrati sabab begunoh Abdulla Po‘latning uning ismini tilga olishi sababli qamoqqa olinishi yorqin misoldir. Ayolning nafrati — bu uning eng chuqur iztirobining ifodasi. Agar sevgi ayolni ko‘tarib yursa, nafrat uni o‘zgartiradi. Hikoyada Dildora aynan shunday o‘zgarishning timsoli sifatida gavdalanadi. yolning nafrati to‘satdan paydo bo‘lmaydi; u yig‘ilgan ranjlar, yillar davomida to‘plangan og‘riqlar mahsulidir. Asardagi ayol obrazining nafrati aslida sevgi tugaganining eng achchiq belgisi sifatida namoyon bo‘ladi. Ayol qalbi — sevgi va sadoqatning timsoli bo‘lishi bilan birga, eng chuqur alam, iztirob va nafratning ham manbai bo‘lishi mumkin. Ayniqsa, ayolning boshidan o‘tgan ruhiy silkinishlar, xiyonat, qo‘rquv, tahdid va adolatsizlik natijasida tug‘ilgan nafrat — badiiy adabiyotning eng ta’sirchan mavzularidan biridir. Siz taqdim etgan hikoya — aynan shunday murakkab ruhiy jarayonni ochuvchi, ayolning his-tuyg‘ularidagi o‘zgarishni bosqichma-bosqich ko‘rsatuvchi asardir. Dildora obrazi misolida ayolning sevimli odam uchun ham, o‘zining daxlsizligi uchun ham kurashi, qo‘rquvi, iztiroblari va nihoyat nafratning shakllanishi badiiy mahorat bilan ochib berilgan.

Xulosa

Zulfiya Qurolboy qizi ijodida ayol obrazi, uning kechinmalari va ruhiy olami markaziy o‘rinda turadi. Adiba ayolning ichki ziddiyatlarini, jamiyat bosimi ostidagi ruhiy mahzunlikni, sevgining barbod bo‘lishi natijasida paydo bo‘ladigan nafratni o‘ziga xos badiiy mahorat bilan ko‘rsatadi. Ayniqsa “Ikki manzil” hamda “Muhabbat va nafrat” hikoyalarida ayol nafrati chuqur ijtimoiy-psixologik ma’nolarga ega. Ayol nafrati — bu shunchaki salbiy hissiyot emas, balki ayolning hayotga, adolatsizlikka, ishonchsizlikka va

qo‘rquvga nisbatan bergan ruhiy javobidir. U sevgi kabi kuchli, sevgi kabi ta’sirli, sevgi kabi o‘zgartiruvchi. Badiiy asarlarda ayol nafrati ko‘pincha fojia bilan yakunlansa-da, u aslida ayolning o‘zini anglashiga, mustahkamlanishiga va o‘z hayotini qayta qurishiga olib keladigan jarayon.

Ayolning nafrati — ayolning hushyorligi, iztirobi va jasoratining mahsulidir. Bu tuyg‘u boshqalarni emas, ayolning o‘zini himoya qilishga qaratilgani bilan kuchidir. Zulfiya Qurolboy qizining “Ikki manzil” va “Muhabbat va nafrat” hikoyalari ayol ruhiyatiga chuqur kirib boruvchi, ayolning sevgi va nafrat o‘rtasidagi murakkab ichki kechinmalarini badiiy mahorat bilan aks ettirgan asarlardir. Qiyosiy tahlil shuni ko‘rsatadiki: “Ikki manzil”da nafrat — jim, og‘riqli, sokin sovuqlashuv shaklida, “Muhabbat va nafrat”da esa — ochiq, keskin, ruhiy portlash shaklida tasvirlanadi. Har ikki asarda ayol nafrati — ayolning ichki olamiga, jamiyatga va munosabatlarga berilgan kuchli badiiy bahodir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Z.Qurolboy qizi „Ayol” hikoyalar to‘plami.-Tosh.,G’.G’.nom.nash.2019.
- 2.Z.Qurolboy qizi .Qadimiy qo‘shiq:hikoyalar.-t.O‘zbekiston,2012.
- 3.Rajabova .L . Zulfiya Qurolboy qizi hikoyalarda ayollar olami.,Talqin va tadqiqot "jurnali
- 4.Matqolibova .D. Zulfiya Qurolboy qizi hikoyalarda oilaviy munosabatlar.,Internetal Sctentific"jurnali.